

Našo zgodovino so ustvarjali puntarji

Še vedno se ponavlja v slovenskem tisku bedasta trditev, da slovenski narod nima zgodovine. Po pojmovanju nekaterih pa se je začela slovenska zgodovina šele leta 1941. To je nesmisel že sam po sebi, kajti vsak narod ima zgodovino, pa naj je številna ali maloštevilna, bogat ali reven, izobražen ali neizobražen. Če bi ne imel zgodovine, bi ga sploh ne bilo, kajti narod sicer ni produkt kapitalizma, kot bi hoteli taki, ki so slabo prebavili Marxa, pač pa je produkt zgodovine in sicer dolge zgodovine. Zato narodov ni mogoče »ustvarjati«. Ustvarjajo se sami, zakaj in kako pa je skrivnost, ki obdaja vse žive organizme. Verjetno ne bodo nikdar dokončno prodrli vanjo.

Tako ima tudi slovenski narod svojo zgodovino — prav tako kot vsi drugi narodi. Ta zgodovina je bila včasih vedra, včasih žalostna; včasih je bila burna, včasih pa je tekla tiho in mirno kot reka po nižini, a le malokdaj. V nečem pa se slovenska zgodovina značilno loči od zgodovine mnogih drugih narodov — da je niso ustvarjali posamezniki, ampak ljudstvo samo. V vseh velikih razdobjih slovenske zgodovine je bilo ljudstvo samo direkten nosilec zgodovinskega dogajanja, čeprav so pri tem izstopali tudi posamezniki. Medtem ko je bila zgodovina Italije, Francije, Nemčije, Anglije ali Nemčije predvsem zgodovina vladarjev — zgodovinske knjige govore skoro samo o njih in narodna zgodovina teh narodov je razdeljena na razdobja po času vladanja njihovih vladarjev — pa je slovenska zgodovina zares zgodovina ljudstva, zgodovina naroda. To je slovensko zgodovinopisje doslej preveč omalovaževalo, namesto da bi v tem videlo ponos in znamenitost naše zgodovine.

Samostojnost in potencialna suverenost slovenskega naroda in njegove zgodovine, njegov aktiven odnos do dogajanja so prišli do izraza predvsem v puntih. Danes govorimo skoro samo o takoiimenovanih kmečkih puntih, toda slovenska zgodovina je polna puntov. Prvi veliki punt so dvignili Slovenci že v sredini prve polovice 7. stoletja proti Obrom. Bil je zmagovit. V naslednjem stoletju si je sledilo več velikih puntov proti vladajoči krščanski stranki in morda hkrati proti Frankom ter Bavarcem. V začetku 9. stoletja so se Slovenci v zavezništvu s panonskim slovenskim knezom Ljudevitom spet puntali proti Frankom. Sredi stoletja se je spuntal knez Pribina. To so bili veliki upori in so končno Slovence drago stali, niso pa jih umirili. Puntali so se naprej proti frankovskim vladarjem. Puntali so se proti čedadskim patriarhom, da je moral iti eden izmed njih z vojsko na slovenske »pogane«. Puntarska kri je vrela v žilah celjskih grofov in knezov, ki so med drugim pregnali nemškega cesarja za nekaj časa celo iz njegove prestolnice.

(dalje na 3. strani)

Pred deželnimi volitvami

Samo še slab mesec nas loči od dneva, ko bodo volivke in volivci iz Furlanije - Julijske krajine ponovno poklicani k volilnim žaram, da tokrat izvolijo novi, in sicer tretji deželni svet. Za slovensko narodno skupnost v Italiji, ki vsa strnjeno živi na ozemlju Furlanije - Julijske krajine, se torej spet postavlja vprašanje, ali se ji bo posrečilo izvoliti v novo deželno zakonodajno in upravno zbornico toliko zastopnikov, kolikor ustreza njeni dejanski številčni moči. Prečudno se sliši, vendar žal drži, da dežela, ki ji je ustava priznala posebno avtonomijo predvsem zaradi prisotnosti slovenske narodne manjšine, razpolaga s takšnim volilnim mehanizmom, ki ne dovoljuje, da bi bili Slovenci v deželnem svetu primerno zastopani. To nam potrjujejo vse dosedanje izkušnje, saj so v prvi deželni svet bili neposredno izvoljeni trije Slovenci, v drugi pa že samo dva, kajti tretji je postal deželni svetovalec le zaradi naknadnega in slučajnega odstopa enega svojih strankinih tovarišev.

Če ima torej dežela nesporno zaslugo, da je celotno slovensko narodno manjšino združila v eno samo upravno enoto, saj so bile odpravljene določene upravne pregrade, ki so jo prej ločile, prav tako nesporno tudi drži, da od tega novega stanja manjšina ima premalo koristi, ker ji ni z zakonom zajamčeno primerno predstavnost v deželni zbornici, kot bi sicer ustrezalo.

zalo načelom pravičnosti in resnične demokracije.

To svoje prepričanje ponovno poudarjamo pred novimi deželnimi volitvami, kajti menimo, da bi morala biti ena glavnih nalog in dolžnosti zares demokratičnih političnih sil, ne samo slovenskih, da bi si odločno in iskreno prizadevale za odpravo te krivice in dejansko uveljavile načelo enakopravnosti tudi, kar zadeva izredno pomembno vprašanje slovenskega predstavnstva v deželni zakonodajni zbornici, čemur se Slovenci kot narodna skupnost nikakor ne moremo odpovedati, oziroma ga poveriti vsedravnim političnim strankam, četudi bi nam bile te svetovnonazorsko ali po svojih programih še tako blizu.

Kar smo povedali, pa nam ne sme vzbujati občutka malodušja, saj je treba tudi v okviru obstoječih razmer doseči vse, kar je mogoče. Naši bralci vedo, da ne bodo odkrili ničesar novega, če bomo tudi ob teh deželnih volitvah priporočali, naj slovenski volivci in volivke na Tržaškem in Goriškem v čimvečjem številu oddajo svoj glas kandidatni listi Slovenske skupnosti. Danes je namreč že izven kakršnekoli razprave dejstvo, da more krepka afirmacija te liste na deželnih volitvah naravnost odločilno vplivati na obstoj in nadaljnji razvoj celotne manjšine, ne glede na idejno in politično prepričanje njenih posameznih članov.

Koroška sodišča v službi protislovenske gonje

Iz zadnje številke (z dne 10. maja) koroškega »Našega vestnika« ponatiskujemo članek na prvi strani »Od koroških oblasti pravičnosti ne moremo pričakovati«, ki poroča o čudnem pravosodju na Koroškem v zvezi z obravnavo proti razgrajacu, ki je napadel in ranil slovenskega občinskega odbornika pliberške občine dr. Marka Dumpelnika, o čemer smo svoj čas poročali. Eden najbolj grozljivih znakov, da v kaki državi nekaj ni v redu in da ni prave svobode, za narodnostne ali politične manjšine, je pristanskost sodstva. nŽano je, kakšno zloglasno vlogo je imelo sodstvo v Hitlerjevem rajhu, kjer so bila ljudska sodišča — in ne samo ta — kot del strankinega in državnega sistema za zatiranje in fizično uničenje dozdavnih ali resničnih političnih nasprotnikov, dejansko sredstvo terorja. Sodstvo na Koroškem se čuti očitno še vedno povezano s to tradicijo, kot dokazuje ne le spodaj citirani članek, ampak tudi dejstvo, da je sodišče v Celovcu izpustilo vojnega hudo delca Lercha, ki ima med drugim na vesti tudi umore v tržaški Rižarni, in mu tako omogočilo, da se je umaknil na varno.

V torek je sedel na zatožni klopi okrajnega sodišča v Dobrli vasi ključavničar Hubert Mulle, obtožen prekrška lahke telesne poškodbe, »lahka telesna poškodba« je bila to, da je

Hubert Mulle 16. oktobra, dan po »mirni« demonstraciji Heimatdiensta, zasledoval živino-zdravnika dr. Marka Dumpelnika, tedanjega slovenskega občinskega odbornika v Pliberku ter odbornika NSKS, in ga v območju tovarne Leitgeb v Sinči vasi po kratkem prerekanju, zakaj Mulle žaromete svojega avtomobila ni zasenčil, udaril tako hudo, da je dr. Dumpelnik ležal do 18. novembra v celovski bolnišnici, bil do 1. decembra doma bolan ter je še danes zaradi tega v zdravniški oskrbi. Ker je Mulle pristem dogodku sam dobil nekaj prask, je bil obtožen tudi dr. Dumpelnik. Sopotnik v Dumpelnikovem avtomobilu dr. Matevž Grile pa je že prej dobil upravno kazen, čeprav — kakor je tudi po sodnijskem protokolu razvidno — ni ničesar zagrešil.

Dumpelnikov opolnomočenec ter branilec odvetnik dr. Janko Tischler (privatni soudeleženec je bil dr. Franci Zwitter) je v začetku razprave zahteval, naj se postopek proti dr. Dumpelniku izloči ter premesti v Pliberk, da mu bo dana možnost zagovarjati se v materinščini, kajti v Dobrli vasi, sredi dvojezičnega oz. slovenskega ozemlja, to ni mogoče. Nadalje je dr. Tischler zahteval, naj se postopek proti Mulleju premesti izven deželneja okrožja viš-

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 20. maja, ob: 8.00 Koledar. 8.05 Slovenski motivi. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. maša. 9.45 Komorna glasba Giuseppe Tartini. 10.15 Poslušali boste. 11.15 Mladinski oder: »Demetrij«. Po povesti Anne Marie Romagnoli napisala Marjana Prepeluh. Četrty del. 2.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 12.30 Nepozabne melodije. 13.00 Kdo, kdaj, zakaj ... 13.30 - 15.45 Glasba po željah. 15.45 »Najmanjša ljubezen na svetu«. Radijska igra. RO. Režija: Jože Peterlin. 16.45 Glasbeni cocktail. 17.30 Šport in glasba. 18.30 Popoldanski koncert. 19.15 Orkester Ambros Seelos. 19.25 Zgodovina italijanske popevke. 20.00 Šport. 20.30 Sedem dni v svetu. 20.45 Pratika. 20.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.20 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 21. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za srednje šole) »Kako napovedujemo vreme«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 14.30 Pregled slovenskega tiska v Italiji. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost, književnost in prireditve. 18.30 Radio za šole (za srednje šole — ponovitev). 18.50 W.A. Mozart: Koncertantna simfonija. 19.25 Odvetnik za vsakogar. 19.35 Jazz. 20.00 Športna tribuna. 20.35 Slovenski razgledi: Srečanja — Basist Jože Stabej in pianist Igor Dekleva izvajata samospeve L. van Beethovna, S. Rahmaninova, Z. Prelovca in N. Štrita — Naša dežela v delih Simona Rutarja — Slovenski ansambli in zbori. 22.15 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 22. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Pratika. 12.50 Saksofonist Fausto Papetti. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni koncert. 19.00 Poje Iva Zanicchi. 19.10 Slovenski znanstveniki na univerzi: Franko Pisani. 19.20 Za najmlajše: pravljice, pesmi in glasba. 20.00 Šport. 20.35 Wagner: Val-kira, opera. Pogled za kulise (Dušan Pertot). 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 23. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol) »Mak, mak, sredi polja kima«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za prvo stopnjo osnovnih šol — ponovitev). 18.50 Pianistka Doris Wilf. Felix-Mendelssohn-Bartholdy: Variations serieuses. 19.10 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Higiena in zdravje. 19.20 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Simfonični koncert. Vodi Vittorio Gui. V odmoru (21.25) Za vašo knjižno polico. 22.15 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 24. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.35 Slovenski razgledi. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce, pripravlja Danilo Lovrečič. 18.15 Umetnost. 18.30 Slovenski ljudski plesi (Mirko Ramovš). 18.50 The Ramsey Lewis Trio. 19.10 Ob stoletnici Manzonijske smrti. (Vinko Beličič). 19.25 Pisani balončki (Krasulja Simoniti). 20.00 Šport. 20.35 »Šopek mimoz«. Radijska igra, napisal Mario Vani. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.35 Ritmični orkester RAI iz Milana vodi Gianni Safred. 21.50 Skladbe davnih dob. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 25. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 11.40 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol) »Z avtom na izletu«. 12.00 Opoldne z vami. 13.30 Glasba po željah. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Radio za šole (za drugo stopnjo osnovnih šol — ponovitev). 18.50 Sodobni slovenski skladatelji. Pavel Mihelčič: Asfalt, balet. Simfonični orkester Radiotelevizije Ljubljana vodi Milivoj Šurbek. 19.15 Liki iz naše preteklosti: »Josip Ličan«, pripravil Rado Bednarik. 19.25 Zbori in folklor. 20.00 Šport. 20.35 Delo in gospodarstvo. 20.50 Vokalno instrumentalni koncert. 22.10 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 26. maja, ob: 7.00 Koledar. 7.05 Jutranja glasba. 13.30-15.45 Glasba po željah. 15.45 Avtoradio. 17.00 Za mlade poslušavce. 18.15 Umetnost. 18.30 Flavtist Miloš Pahor, pri špinetu Dina Slama. Primož Ramovš: Pogled za kljunaste flaute in špinet. 18.50 Orkester proti orkestru. 19.10 Po društvih in krožkih: »Prosvetno društvo Jezero« iz Doberdoba. 19.25 Revija zborovskega petja. 20.00 Šport. 20.35 Teden v Italiji. 20.50 »Marij Kogoj«, napisal Ernest Adamič. RO. Režija: Jože Peterlin. 21.30 Vaše popevke. 22.30 Zabavna glasba.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart. Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Primer »Watergate« kot preizkušnja demokracije

Ameriško javnost je razgibala zdaj takomenovana »zadeva Watergate«, primer političnega vohunstva na škodo demokratske stranke. Velik odmev ima tudi v tujini. Od danes (četrtek) naprej bo prenašala preiskavo senata o tem ameriška televizija. V nevarnosti se zdi celo položaj predsednika Nixona, ki je baje moral tudi kaj vedeti o tem vohunstvu.

Ob tej priložnosti je napisal Aldo Rizzo, vodničar dnevnika »La Stampa«: »Sam po sebi predsednik ni Amerika; je samo poglavar ene izmed treh vej zvezne vlade, namreč izvršilne, ki je ena izmed ameriških institucij, čeprav najvažnejša. In vendar je postal posebljen oblasti. To je pripisati raznim vzrokom, od razširitve pristojnosti zveze (vsaj od časa Rooseveltovega »New Deal«) do pojava atomske oblasti, v kateri ima predsednik ključno oblast. Taka osebnost mora biti na razne načine pogojena od drugih dveh vej zvezne vlade (zakonodajne in sodne), a njena oblast ostane vseeno velikanška: a moči je prirojena skušnjava zlorabe. Nasproti tej skušnjavi stoji moč ameriške družbe, njena izredno visoka moralna zavest. Predsednik plačuje oblast s stalno in absolutno dolžnostjo, da mora vzbujati zaupanje. In ravno zato, ker se je zazdelo, da se je zaupanje v Nixona zmanjšalo, čeprav le delno, so se v bistvu nepomembna in tudi neumna dejanja volivne korupcije spremenilo v hrupno politično krizo, pred katero so stopili v ozadje vsi mednarodni uspehi vlade, ki je spremenila potek zgodovine.«

K temu bi lahko dodali, da je ta zadeva tudi primer budnosti in kontrole demokratične javnosti nad ravnanjem tudi najvišjih predstavnikov izvršne oblasti, česar je v Evropi še precej manj opaziti.

—o—

ATENTAT V MILANU

Medtem ko je bil naš list že v stroju, smo zvedeli, da je v Milanu nekaj pred enajsto uro danes (četrtek) prišlo do novega atentata, pri katerem je po prvih vesteh bilo ranjenih sedem ljudi, od katerih se eden bori s smrtjo. Neki mladenič, ki je doma iz Benetk, je pred poslopje milanske kvesture vrgel bombo, ki se je razpočila nekaj minut potem, ko so notranji minister Rumor in drugi oblastniki v avtomobilih zapustili palačo kvesture, kjer so prisostvovali odkritju doprsnega kipa komisarja Calabresija ob prvi obletnici njegove nasilne smrti. Atentatorja so aretirali.

BO ŠOLSKA STAVKA PREPREČENA?

V Rimu se nadaljujejo mrzlična pogajanja za pravočasno sklenitev kakšnega sporazuma med šolniki in vlado, da ne bi prišlo do zagroženih stavk, ki bi se morale začeti jutri (splošna stavka) in 22. t.m. (stavka šolnikov za nedoločen čas), kar bi spravilo šolstvo v kaos.

Ministri dajejo glede možnosti takega sporazuma bolj optimistične izjave kot sindikati šolnikov.

Stavkali bodo tudi slovenski šolniki, ki imajo še več razlogov za to kot drugi.

Mihec in Jakec se menita, da oblast zmeraj kaj pogrunta

— Čuj, meni je pršla u roke ana knjiga, ke so jo nardili leta 1929 u Trsti.

— Če reč tabat, kadar je biu fašizem u narlepšem cvetji?

— Ja, ja. Sej je tudi spred an lep fašjo jn tudi uvod je napisau ečelencia Augusto Turati. Jn nutre je pej napisano, kaku so spreminjali priimke. Jn — se zna — je tudi forte učeno razloženo, kaku je strašno potrebno menjat te priimke, zato ke so eksotični al popačeni.

— Se zna. Je blo treba naredet taku, da ne be blo videt, de so leta osemnajst zasedli tujo zemlo.

— Ja ma u tisteh bukvah tudi piše glih, de priimek mora odgovarjatt tistemi, kar se človek sliši, de je. Jn ker so se tabat (govorim zmiri od leta devetindvajsti) vsi slišali stransko patriotični, ni moglo jet naprej, de be se klicali denmo reč Kaldenbrunner, Hartkopp al pej Kranjc, Kraševce jn taku naprej. Jn zato so naprej priporočali, da nej ledje nardijo prošnjo za se menjat priimek. Jn kadar so vidli, de je tu vse premalo, so pej začeli menjavat kar z dekretam.

— Ma vselih so jemeli sitnosti. Je biu, denmo reč, aden, ke je doma ses srednje Italije jn ke se je klicau Poggi. Jn tle so ti kar na lepem nardili sez anga Pozhkaja (ke be blo prouzaprou Počkaj) lep Poggi. Jn uni Poggi je lepu protestirau jn je reku, de be lahko kašen dan njegoumi sini rekli, de je prouzaprou Slovinc...

— Ja, ja, kepej! Sej tudi danes be lahko rekli, de je guverner tiste banke v Rimi an Trebene, zato ke se kliče Carli!

— Pej tisti Viktor Kralj, ke je tou bet Re Vittorio?

— Ma znaš kej je u tisti knigi narlepše? De so nutre spremenjeni priimki tudi s kašneh vasi. Jn ti lepu piše sprmenjene priimke ses Bucaie, Crenovizza, jn taku naprej.

— Kej češ, na vse niso mogli mislet. Ma vselih so nardili z Nanosa monte re. Magari tistga hriba ni več jn je ostal samo tisti plac pr openskem tramvaji. Samo de od tam se Nanosa ne vide.

— Dragi moj Jakec, regirat ni lahko. Jn tisti ke regira dela tudi falerje jn oslarije. Jn ker nima zadosti telegence, more jemet oblast pe oborožene sile, de ščitejo avtoriteto oblasti. Zatu oblast dela tudi oslarije. Ti jeh ne smeš delat, ma oblast ja.

— Ma znaš, de tudi oblast kašenkrat kej pogrunta? Znaš, dol u Afriki je ana država ke se kliče Sierra Leone. Njeh vlada je dala zlato madajo anmi komarji anofeseli.

— Anmi komarji? Pej kam so mu jo popeli?

— Tistga ne znam. Ma so mu jo dali zatu ke prenaša bacile od močvirske mrzelce. Jn ta mrzelca je narbolj martrala bele ledi jn zamurce pej neč. Jn taku je biu tisti komar zaveznik borcev za svobodo jn zdej so se mu skazali hvalježni jn so mu dali madajo.

— Vidi na! Tle pr nas be mogla tista komisija za zaščito Krasa dat ano madajo modrasi, zatu ke uan si še narbol przadeva. Zatu ke ledje...

Rozvoj gospodarstva v Jugoslaviji

V Beogradu so zaključili četrto konferenco Zveze komunistov Jugoslavije z resolucijo, ki določa bodoče naloge komunistične stranke ter podaljšuje za eno leto mandat tajnika izvršnega odbora Dolanca. Obširno so razpravljali zlasti o gospodarski stabilizaciji, vendar niso bili sprejeti kaki pomembnejši sklepi ter so očitno preloženi na 10. partijski kongres, ki bo spomladi prihodnjega leta.

Dolanc je v svojem poročilu opozoril na gospodarsko krizo v državi. Naraščanje narodne proizvodnje je padlo od 6,9 odstotka v letu 1969 na 1,9 odstotka v letu 1972.

Gospodarsko ukrepanje, kar je razprava na četrti partijski konferenci samo potrdila, je precej v zakasnitvi. To se je pokazalo tako pri uvedbi deviznega tržišča kot pri liberalizaciji uvoza in vsklajevanju carinske politike. Devizna borza, ki naj bi privedla do konvertibilnosti dinarja, je pričela delovati maja namesto januarja. Za zdaj so na njej dovoljene samo promptne ali gotovinske operacije, ne pa tudi termenske, ki bolj kot prve uravnovešajo cene na tržišču. Gospodarska špekulacija z blagom ali devizni pomeni namreč daljnoročno predvidevanje ponudbe in povpraševanja, ki sta osnova svobodnega tržišča.

Pozitivno je dejstvo, da so ustanovitev deviznega tržišča v Jugoslaviji povezali s konverzijo dela kratkoročnih kreditov Narodne banke v dolgoročno posojila za trajna obratna sredstva. Konverzija bi namreč morala zmanjšati kratkoročno kreditiranje Narodne banke za obratna sredstva, ki je zadnja leta pobralo pretežni del primarne denarne emisije. Narodna banka je doslej v letnih projektih kreditne politike predvidevala vsako leto novo primarno denarno emisijo v znesku od 6 do 8 milijard dinarjev. Ta denar je pritekal v gospodarstvo kot dodatna kupna moč, ki je ustvarjala presežke povpraševanja na tržišču. Na ta način je bilo rušeno blagovno-denarno ravnotežje ter je bila še bolj spodkopavana stabilnost dinarja.

Devize na borzi kupujejo podjetja preko

poslovnih bank, toda pravica do nakupa deviz še ne pomeni hkrati pravice do uvoza blaga, ki ga ureja stari uvozni režim.

Tudi glede uvoznega sistema je treba dodati, da so v Jugoslaviji v zakasnitvi. Medrepubliški dogovor o temeljih za nov zunanje-trgovinski in devizni sistem določa, naj bi ga postopno uveljavili v letih 1973-1975. Sklenjeno je bilo, da bodo iz izvoznega režima odpravili vse plačilno-
(Nadaljevanje na 5. strani)

KOROŠKA SODIŠČA V SLUŽBI PROTI-SLOVENSKE GONJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

jega sodišča Gradec; s tem naj bi bila dana možnost objektivnejšega obravnavanja. Kajti, tako je utemeljil dr. Tischler svojo zahtevo, v tem območju so med drugimi ukinili vse postopke proti trgačem dvojezičnih napisov s tem, da so postopke ustavili, četudi so krivo dejanje pripoznali, kajti menda ni bilo možno »ugotoviti škode«.

Za zastrupljeno atmosfero priča tudi dejstvo, da so tako dr. Dumpelnik kot tudi oba njegova odvetnika dobili dan poprej anonimna pisma, letake brez impresuma, pač pa z oznako traditionsträgerjev, kjer se zahteva genocid Slovencev na Koroškem ter prejemnike obrekujejo. Dr. Tischler je vložil pred sodnikom tudi ovadbo zaradi tega. Značilno je, da sodnik sprva ni hotel sprejeti ovadbe ter se je čutil nepristojnega. Šele ko ga je dr. Tischler pravno poučil, je sprejel ovadbo v protokol.

Tudi državno tožilstvo ni ugodilo predlogu medicinskega izvedenca, naj bi za dokončno in popolno ugotovitev poškodb, ki jih je dobil dr. Dumpelnik, pritegnili nevrologa. To je moral nodomestiti dr. Dumpelnik; znani univerzitetni profesor dr. Ringel ga še danes zdravstveno oskrbuje.

Dr. Zwitter se je pridružil izvajanjem dr. Tischlerja. Obravnava je bila nato preložena za nedoločen čas.

Našo zgodovino so ustvarjali puntarji

(Nadaljevanje s 1. strani)

nice na Dunaju. Oblastem, cerkvenim in državnim so kljubovali tudi slovenski protestanti, da ne omenimo upornega javnega pisma slovenskega meniha cesarju v Gradcu v drugi polovici 15. stoletja.

Potem so se spet puntarji kmetje. Ni točno znano, kdaj so se začeli prvi slovenski punti. Toda l. 1478 je že izbruhnil veliki koroški kmečki punt, ki je nagnal graščakom strah v kosti, da so pozdravili Turke, ki so vdrli na Koroško, kot rešitelje, »ki jih je poslal Bog, da bi kaznoval kmete«. Leta 1515 so se spuntali kmetje po vsej Sloveniji. Sledil je punta leta 1913 in nato še veliki punt l. 1635 in toliminski punt l. 1713, ki pa tudi ni bil zadnji. Potem se je začelo puntanje proti Avstriji, punti slovenskih vojakov in mornarjev med prvo svetovno vojno in upor proti okupatorjem l. 1941.

Če bi kdo preštel vse znane slovenske punte, bi prišel do visokega števila. In vsi ti puntarji v naši zgodovini so si sami volili svoje vodje, ki so morali biti ljudje brez strahu. Tvegali so za današnji čas neverjetno veliko in navadno plačali upor z glavami. Ne vemo, koliko slovenskih puntarskih voditeljev je bilo v teku zgodovine od tujih oblastnikov obsojenih

na smrt in usmrčenih, ali so umrli v ječi, vendar jih je gotovo na tisoče. Imena mnogih poznamo in vemo, kako so umrli na morišču. Še več pa je takih, katerih imena zgodovina ni zabeležila ali so se izgubila. To so bili naši vladarji in vojskovodje, naši politiki in voditelji v preteklih stoletjih. Če niso nosili vladarskih naslovov, jih to kvečjemu povzdiguje, ne pa ponižuje v ožeh modernega zgodovinarja, ki ne more priznati za nosilce zgodovine zgolj vladarje — ki so bili pogosto zelo abnormalni tipi, saj so prišli na prestol z dedovanjem in ne s selekcijo — v ljudstvu oziroma narodu pa gledati le pasivno maso, ki se je dala poljubno gnesti in manipulirati.

S tega stališča je slovenska zgodovina izredna in morali bi biti ponosni nanjo, čeprav še zdaleč ni dovolj raziskana, kot smo lahko zdaj ugotovili prav na primeru toliminsko-goriškega punta. Punt je simbol in sinteza slovenske zgodovine — in njen smisel, kot neprestano in nujno upiranje krivici in nasilju ter boj za staro pravdo, ki ni samo stara, ampak večna, ker »stara pravda« to je sinonim za oboje, za pravico in svobodo, ki sta našim prednikom pomenili isti pojem in bi morali pomeniti tudi nam.

N A R O B U

Igor Tuta

Duhovniki

Prejšnjo nedeljo je ves katoliški svet posvečal posebno misel duhovniškim poklicem kot se to dogaja že vrsto let. Tudi letos je papež v svojem opoldanskem nagovoru z vatikanskega okna s precej resnimi besedami opozoril na vedno hujši problem pomanjkanja duhovnikov po raznih delih sveta. Najbolj pereče je to vprašanje v misijonih, naravnost kritično v državah latinske Amerike, toda tudi v Italiji se število prebivalstva vedno večja, število duhovnikov pa vedno manjša. Namesto da bi bila situacija v svetu vsako leto nekoliko boljša, se iz leta v leto slabša. Zato papež poziva svoje vernike k molitvi za duhovniške poklice.

In ta poziv prihaja prav iz tistih vatikanskih krogov, ki so pri zadnji škofovski sinodi prepričali celotno diskusijo o liku duhovnikov in krogov, ki ne dopustijo, da bi se tudi lik duhovnika svobodno razvijal v skladu s celotnim socialnim in družbenim okoljem in ki so tudi prepričali novo ustanovljeni cerkveni komisiji za ženske, da bi razpravljala o možnosti posvečevanja žensk.

S tem hočem samo opozoriti, da lik duhovnika nikakor ne smemo jemati izven njegovega naravnega okolja, izven njegovega časa in prostora, ampak je v svoji prvi stopnji prav tako vezan na družbeno stvarnost kot vsi drugi človeški poklici. Zato je treba o njem razpravljati tudi s povsem sociološkega stališča, oz. tudi uradna Cerkev mora sprejeti nove in drugačne zahteve socioloških raziskav o tem, kakšen naj bo sodoben duhovnik, da bo na eni strani znal povsem razumeti potrebe ljudi, in na drugi, da bo s svojim zgledom vzpodbudno vplival na naraščaj.

Ko sem v preteklosti pisal o vseh teh težkih in zapletenih problemih okrog duhovniških poklicev sem poudaril, da je marsikaj odvisno od uradnih razmer v Cerkvi. Se pravi, da se mora Cerkev prilagoditi časom in razumeti potrebe svojih vernikov, tudi ko ti zahtevajo temeljitih sprememb v stoletni praksi Cerkve. Nikakor pa ne obratno! Kriza duhovniških poklicev je po mojem mnenju prav najbolj neposreden opomin, da negibno stališče uradne hierarhije bolj škodi kakor koristi.

Prav v tem času je tudi izšlo v ljubljanski 'Družini' pismo škofskega vikarja za Slovence v Trstu, v katerem beremo nekakšen obupen klic: »Najtežje vprašanje za nas tu v Trstu je: Kdo bo nadaljeval naše delo? Kje bomo dobili novih moči? Cerkev ne manjka, domov tudi ne, a mi smo trudni in včasih ne vemo, ne kam ne kod. Kdo bo cerkve polnil, kdo bo nastopil v domovih, kdo obiskoval naše šole? Kako bomo pridigali? Kako se bomo približali mladini?«

Res težke in upam tudi iz resnične tesnobe izražene misli, ki jih ne gre preprosto zavreči. Res, problem duhovništva je v vsem zamejstvu zelo pereč duhovni, družbeni, nacionalni in socialni problem, ki se ga moramo vsi skupaj brez mitov in tabujev lotiti reševati, saj je že tako in tako precej pozno. Gotovo je, da bodo morali tudi v naše kraje prihajati misionarji slovenski duhovniki od drugod, vendar potrebujemo tudi tukajšnjih mladih duhovnikov. Raziskati moramo zato problem, zakaj pri nas

(Dolje na 7. strani)

Dr. Štoka kandidat v Trstu in Gorici

Deželni uradni vestnik je te dni objavil odlok predsednika deželnega odbora Berzantija o razpisu deželnih volitev. Volitve bodo, kot je bilo sicer že napovedano, v nedeljo, 17. in v ponedeljek 18. junija. Odlok tudi določa postopek za pripravo volitev, med drugim rok za vlaganje kandidatnih list, ki bo tokrat razmeroma kratek, saj bo trajal samo od pečka, 25. maja, do ponedeljka, 28. t.m. Stranke bodo torej morale pohiteti s pobiranjem podpisov za kandidatne liste in z izpolnitvijo ostalih formalnosti.

Kot je bilo napovedano, bo Slovenska skupnost tudi tokrat nastopila v tržaškem in goriškem volilnem okrožju s svojima listama. Nosilec list v obeh okrožjih bo dosedanji deželni svetovalec dr. Drago Štoka, na drugem mestu pa bo kandidat z Goriškega. Očitno je, da računa Slovenska skupnost na ponovno izvolitev svojega dosedanjega zastopnika v deželnem svetu, kar je tudi edino pravilno in hkrati politično modro, kajti dr. Štoka je s svojim petletnim delovanjem dokazal, da popolnoma zasluži potrditev, in si je tudi nabral veliko dragocenih političnih in upravnih izkušenj.

O tržaškem radiu

Zadnji ponedeljek je Društvo slovenskih izobražencev v Trstu posvetilo svoj večer vprašanju slovenske radijske postaje. O vlogi tržaške radijske postaje v našem kulturnem in družbenem življenju je govoril dr. Mljač. Iz zgodovinskih razmer povojne duhovne in materialne obnove, ki je le delno poplačala veliko trpljenje slovenskega prebivalstva, je slovenska radijska postaja širila slovensko besedo na kulturnem in informativnem področju. Opravila je neprecenljivo vlogo.

Danes pa, namesto da bi nadaljevala svoje poslanstvo z modernejšimi in večjimi sredstvi, slišimo, da je vodstvo italijanske RAI občutno skrajšalo tako skromna finančna sredstva, ki jih je imela postaja na razpolago. Ukinjene bodo informativne kulturne oddaje, skrajšani glasbeni nastopi, prekinjena športna oddaja, namesto novih dramskih del bodo skoro same ponovitve itd. To je za razvoj postaje nezaslišano, posebno če pomislimo, da se je italijanska vlada obvezala, da bo slovensko postajo, ki se nahaja v posebnem položaju, podpirala z izrednimi sredstvi.

Predavatelj je nadalje rekel, da tolmači misli in čustva vse slovenske javnosti, ki je z ogorčenjem sprejela vest o tej najnovejši ok-

V tržaškem volilnem okrožju bo lista Slovenske skupnosti imela skupno petnajst kandidatov, v goriškem volilnem okrožju pa sedem, kot sicer ustreza številu svetovalcev po obeh okrožjih.

Iz delovanja Slovenskega kulturnega kluba:

VINKO BELIČIČ O SVOJI ZBIRKI

V soboto, 12. maja, smo imeli v klubu srečanje z avtorjem pesniške zbirke »Bližine in daljave«, prof. Vinkom Beličičem. Zbirka je izbor že objavljenih pesmi, obsega pa tudi nekaj novih. Pesnik je prebral nekatere izmed njih in nas seznanil z njihovo globljo vsebino, s časom in okoljem, v katerih so nastale.

To je še posebno dragoceno, ker je danes težko najti ustvarjalca, ki bi bil voljan približati se bralcu do take mere. Večinoma jim je do tega, da ostane precej nepojasnjenega; morda je to tudi namen modernega pisanja.

Vinko Beličič je tesno vkleknjen v moderni čas, a ostaja zdrav in odporen ter se mu še ne misli vdati. V njegovih pesmih so besede možato pretehtane, odvečnih in nerazumljivih izrazov ni. Iz njih se vsipljejo podobe iz narave, gmajna, ki se blešči v žaru zlatice, ali tone v megli jeseni, ptice, ki se spreletavajo v njenem naročju. Vmes se oglašajo še drugi glasovi.

Vendar je o pesmih težko govoriti. Veliko več povedo, če jih človek sam prebere.

Obveščamo, da bomo imeli dne 19. maja glasbeni večer s pestrim sporedom. Zastopana bodo različna glasbila in več mladih izvajalcev. Začetek ob 19. uri.

Brežnjev v Bonnu

Imeni sovjetskega in zahodnonemškega glavnega mesta predstavljata s svojim pomenom dva različna svetova, ki sta se v zgodovini večkrat srečavala z orožjem v pesteh, a tudi pri prijateljskih dogovorih za politično nadvlado.

Potem, ko je nacistična Nemčija podlegla Sovjetski zvezi se je začelo približevanje med Zahodno Nemčijo in sovjetsko velesilo.

Predstavnika te politike mirnega sosodstva in razdeljevanja političnega vpliva v Evropi sta zahodnonemški kancler Brandt in glavni tajnik sovjetske komunistične stranke Brežnjev. Oba si že več mesecev prizadevata, da bi prišlo do dokončnega mirnega sosodstva med obema državama.

Brežnjev pa je moral še prej urediti položaj Vzhodne Nemčije, ki je vrinjena kot politični zid med Sovjetsko zvezo in Zahodno Nemčijo.

Zato je sovjetski voditelj najprej moral obiskati svoje vzhodnonemške prijatelje. Prepričevati jih je moral, da jih nikakor ne namerava preskočiti, če se dogovarja tudi z Brandtom. Vse kaže, da mu je uspelo dokazati vzhodnonemškemu Honeckerju, da se morata obe Nemčiji približati in skupno s Sovjetsko zvezo ubrati v zahodni in srednji Evropi novo politično smer, seveda z ohranitvijo državnih samostojnosti.

Jutri, v petek, bo Brežnjev prišel v Bonn v spremstvu zunanjega ministra Gromika. Imela bosta štiri važne razgovore s kanclerjem Brandtom o odnosih med zahodno Nemčijo in Sovjetsko zvezo ter o zbližanju med obema Nemčijama.

Novo politiko sovjetsko-nemškega prijateljstva je treba vsekakor smatrati za pot k splošnemu miru v Evropi.

Večer, posvečen kmečkim uporom

Kulturni krožek Devin-Štivan redno nadaljuje z vrsto svojih posrečenih in pogosto tudi zelo zanimivih kulturnih večerov, ki so posvečeni posameznim dogodkom ali osebnostim iz slovenske splošne in literarne zgodovine. Tak izredno zanimiv večer je bil pretekli petek posvečen »Kmečkim uporom v naših krajih«.

Po uvodnih besedah dr. Draga Legiša, ki je podčrtal moralno obveznost, da se tudi na tem delu tržaške pokrajine spomnimo in oddolžimo spomenu svojih bojevitihih prednikov, je nabrežinski zbor »Igo Gruden« zapel nekaj udarnih, ljudskih in umetnih pesmi. Vse pesmi je zbor pod vodstvom prof. Radoviča zapel zelo izdelano in prepričljivo, da je od pesmi do pesmi vedno bolj navdušil z lepoto pete besede številno občinstvo, ki je ob tej priliki prišlo tudi iz bližnje okolice, pa celo iz Trsta in drugod.

Ker se napovedani predavatelj iz Ljubljane prof. Bogo Grafenauer ni mogel udeležiti večera, sta ga pri predavanju nadomestila profesorja Samo Pahor iz Trsta in ravnatelj novogoriškega muzeja Branko Marušič. Pahor je v jedrnatih potezih orisal politične, družbene in ekonomske razmere devinskih kmetov za časa velikega tolminskega oz. primorskega punta. Omenil je razsežnost devinskega gospostva, revščino, ki je vladala med kmeti, številne dajatve v denarju, v služnostih in v službi na devinskem gradu in možnosti razvoja kmetijstva in živinoreje na 300 kmetijah. Razmere so bile vsekakor obupne in zadostna podlaga za kmečko nezadovoljstvo in upore.

Predavanje je nato nadaljeval prof. Marušič, ki je najprej omenil zgodovino uporov na Slovenskem in se ustavil ob tolminskem puntu leta 1713, ki se je sicer pričel na Tolminskem, a se je kaj kmalu razširil na ostale predele Primorske do Podgrada v Istri. Ta punt ima pravzaprav dva dela. V začetku se kmetom njihove namere posrečijo, saj so s svojo 6.000-glavo vojsko premočen nasprotnik maloštevilnim vojakom goriških grofov. Toda nekaj mesecev kasneje se je kmečka nejevolja ponovno zbudila in tokrat ne samo proti kaki krivici, ampak na splošno proti zemljiški gospodi. Kmetje so po raznih krajih Primorske začeli zahtevati od svojih grajskih gospodov, da jim izročijo znane urbarje, da se prepričajo o dajatvah. Zato so se tudi devinski kmetje zbrali pred gradom s podobno zahtevo. Ker pa je bil grof odsoten, je prestrašena grofica ukazala straži, da strelja na kmete, in res jih je nekaj padlo pod streli. Kmečki zvezi pa je manjkala širša politična povezava in širša vzajemna zavest pomoči, da bi se lahko učinkovito branili pred vojsko »krajšnikov«, ki so prišli zatirat upore. Tako se je drugi del tolminskega punta za kmete slabo končal in sledile so znane obsodbe in usmrčitve na Travniku v Gorici.

Tudi za Marušičevo predavanje sta bili značilni preglednost in jedrnatost misli. S svojo slikovito besedo in odličnim poznavanjem takratnih razmer je predavanje popestril in mu dal zelo tekočo obliko.

Kulturni krožek Devin - Štivan želi mnogo sreče na novi življenjski poti novoporočencema Aniti Radetič iz Jamelj in Dariboru Petcu iz Štivanja.

nitvi. Razvoj slovenske manjšine terja, da se sredstva javnega obveščanja, ki jih ima na razpolago manjšina, ne samo ohranijo na isti ravni, ampak da se še povečajo z ustanovitvijo slovenske televizijske oddaje. Če ne bomo šli s časom v korak, se bodo slovenski poslušalci in gledalci poslužili drugih postaj. To so ugotovili tudi slovenski politični predstavniki, ki so zahtevo po slovenski televiziji postavili že na vseh primernih forumih.

Veselo praznovanje v Ruپی

Čeprav se je letos praznik »fitalje« svetega Marka zaradi slabega vremena zakasnul za štirinajst dni, je vendar v nedeljo popolnoma uspel.

Tudi lepo vreme je privabilo v našo vas ob Vipavi toliko ljudi, da takšne množice še ni bilo na majskem slavlju.

Običajna »fitalja« je bila res nekaj imenitnega, da ne omenjamo tudi drugih slastnih prigrizkov in dobre kapljice. Gostom so prireditelji nudili tudi izbran umetniški užitek z nastopi pevskih zborov, mešanega in moškega iz Rupe-Peči; moškega zbora »Mirko Filej«. Vodil ju je mladi, nadvse požrtvovalni Zdravko Klanjšček. Tudi na tem mestu mu moramo izraziti zahvalo in priznanje.

Otroci iz osnovne šole so nam zapeli pod vodstvom g. Emila Lasiča več ljubkih narodnih pesmi.

Burno navdušenje je sledilo malemu koncertu »Fantov izpod Grmade«.

Tudi skavtska skupina in folklorni krožek iz Rupe sta se dobro predstavila.

Veselo razpoloženje je stalno podžigal ansambel Lojzeta Hledeta iz Števerjana.

S pevskimi in glasbenimi točkami je razigraval srca in tudi pete vseh gostov. Med njimi smo videli predstavnike našega kulturnega in političnega življenja, deželnega svetovca dr.

OBSOŠKE IZKOPANINE

Pri Sveti Luciji ali na Mostu ob Soči so začeli že avstrijski arheologi izkopavati od leta 1880 dalje stara grobišča in ostaline iz prve železne ali halstatske dobe. Odkrili so okrog devet tisoč grobov. Nekateri hranijo še okostja, drugi pa žare s pepelom in ostanki umrlih. Na dan so prišli tudi različni arheološki ostanki, ki osvetljujejo tisto predzgodovinsko dobo v zgornji in srednji Soški dolini.

Zadnje izkopenine v teh krajih so pa naj-novejšega datuma, in sicer iz prejšnjega meseca.

Zasluge pri tem delu ima mladi arheolog Drago Svoljšak, ki je pridružen muzeju v Novi Gorici (Kronbergu). Zadnje najdbe so zbudile že precej pozornosti.

KONCERT MOZARTOVH DEL V GORICI

Na vabilo mestne ustanove za kulturo EMAC bo v soboto, 19. maja, nastopil v Gorici orkester in zbor »Consortium musicum« iz Ljubljane. Koncert bo v cerkvi sv. Ignacija na Travniku ob 20.30. Dirigent je dr. Mirko Cuderman, kot solisti pa nastopijo sopranistka Marija Gorenc, altistka Milka Evtimova, tenorist Mitja Gregorac in basist Jože Stabej.

Na sporedu bosta dve veliki vokalno instrumentalni deli W. A. Mozarta, in sicer »Requiem« za soli, zbor in orkester ter »Litaniae Lauretanae« za soli, zbor in orkester.

Vsi ljubitelji lepe klasične glasbe toplo vabljeni!

V zvezi z zagroženo stavko šolnikov in diskusijo o državnih nameščencih v parlamentu se je pojavila kriza Andreottijeve vlade. Zahteve po njenem odstopu postajajo vedno glasnejše tudi v strankah vladne večine.

Kot poročajo, se je umaknil jugoslovanski predsednik Tito na grad Brdo v Sloveniji samo zaradi počitka, ker se čuti zelo utrujen. Ni pa temu vzrok bolezen, kot se je govorilo (in pisalo v tujini).

Štoko, sovođenskega župana Jožefa Češćuta in druge.

Veseljje in rajanje na asfaltiranem prostoru je trajalo pozno v pomladno noć.

Gostje so se veseli razhajali z upanjem, da bo prihodnji pomladni praznik v Ruپی še bolj pester in vesel.

— O —

Sovodnje

RAZSTAVA

V soboto zvečer je bila odprta v domačem kulturnem domu razstava sodobne slovenske grafike.

Za domačine in goste je bil ta kulturni večer na vasi, če smemo tako reči, povsem nekaj novega.

Uvodno besedo je imel društveni predsednik Cotič, strokovno pojasnilo v likovnem delu enajsterih umetnikov pa je podal prof. Renner.

Razstava bo odprta do 20. maja.

— O —

V petek, 18. t.m. bo ob 20.30 v klubski dvorani na Verdijevem korzu 13 literarni večer.

V sklopu proslav o kmečkih puntih prireja Mladinski krožek predavanje o

LITERARNEM DELU IVANA PREGLJA

Predaval bo naš vodilni literarni zgodovinar prof. Anton Slodnjak.

F.J. - 139

S M R T

V POMLADI

Gledal je njen blede, shušani obraz in v njem se je zganilo toplo sočutje.

»Ali je bilo zelo hudo?« je vprašal.

»Ja. Nikoli več ne bi storila tega, toda ne zaradi bolečin...«

Pobožal jo je po svetlih, potnih laseh, ki so vsi razmršeni ležali na blazini. Ona pa ga je prijelala za roko in mu jo podržala med svojimi mrzlimi, drgetajočimi dlanmi.

»Poljubi me. Saj najbrž je zadnjikrat.«

To je rekla mirno, kakor da se je dokončno vdala v to, le njen glas je izdajal rahel, skrit drget. Ni si upal ugovarjati, ker je vedel, da nima smisla in da bi jo samo varal. Teka pa ni hotel. Poljubil jo je na blede, razpokane ustnice, in nato na lica in na oči.

Ležala je čisto pri miru in ga gledala s svojimi velikimi očmi ter stiskala njegovo roko med svojimi dlanmi. Nenadno pa so ji začele teči solze, obrnila je glavo vstran in začela tiho in dolgo ihteti, dušec svoj jok s tem, da je obračala obraz v blazino. Telo pod odejo se ji je stresalo od pridušenega, krčevitega joka.

»Kuna, kaj ti je? Zakaj jočeš?« je vzkliknil ves preplašen in skušal obrniti njen obraz k sebi, toda ni pustila.

Čez nekaj časa pa se je spet nekoliko umirila in dopustila, da je okrenil njen obraz k sebi. Zdaj je bral v njem globoko žalost, skoro obup.

»Kuna, kaj ti je?« je ponavljal.

»Oh, nič. Spomnila sem se samo, kako bi lahko bilo... na otroka. Zdaj pa je vse končano.«

V njenem glasu je bil tak obup, da ga je pretreslo. Molčal je; bilo mu je hudo in obenem mučno.

»Ti bi rad šel, vem to,« je dejala čez nekaj časa in mu pogledala v oči. Si že večerjal?«

»Sem.«

RAZVOJ GOSPODARSTVA

(nadaljevanje s 3. strani)

bilančne omejitve, kot je globalna devizna kvota, ter bodo omenjene postavke vključene v kategorijo prostega uvoza LB ali izjemoma v režim blagovnih kontingentov RK ali dovoljenja D. Ta politika naj bi veljala za vse blagovne sektorje; od surovin in repromateriala ter izdelkov široke potrošnje do storitev. Ukinili naj bi vezavo z uvozom ter institucijo pretežnega izvoznika. Carina bi morala postati osnovno sredstvo zaščitne politike in carinska zaščita naj bi ostala dovolj široka. Carine naj bi znižali, dvignili pa necarinsko zaščito. Blagovne in carinske kontingente naj bi zmanjšali na čim nižjo mero ter naj bi bili blagovni kontingenti povezani s položajem na domačem tržišču, zlasti z naraščanjem konkurenčne sposobnosti domače proizvodnje.

Če bo izvajanje predvidene gospodarske politike dalje zaostajalo — pravijo jugoslovanski operaterji — do leta 1975 ne bodo ustvarjeni pogoji za uvedbo razvitejšega zunanje-trgovinskega in deviznega sistema. Obsežno vmešavanje državne birokracije v ta sektor dalje slabi napore gospodarstva za hitrejšo uveljavljanje ustatvniñ dopolnil. Številni administrativni ukrepi v zunanje-trgovinskem in deviznem sistemu neposredno vplivajo na hodoček podjetij ter na njihovo sposobnost akumulacije. Akumulacija pa je podlaga za modernizacijo ter za zmanjševanje stroškovne inflacije, ki spada med osnove naraščanja cen ne samo v Jugoslaviji, marveč povsod po svetu.

Egidi Vršaj

»Ne smeš opušćati večerje ali kosila, da še bolj ne oslabiš. Zajtrka itak nimaš,« je rekla.

»Ne bom, ne.«

»Ne smeš oboleti. Kaj bi bilo potem s tvojo materjo? Bolj boš moral gledati nase.«

»Zdaj je predvsem važno, da ti ozdraviš, Kuna.«

»Zame se nikar ne boj. Morda pa bi bilo tudi boljše zame, da bi umrla.«

»Kuna, kaj govoriš!«

Molčala je. Ležala je z zaprtimi očmi.

Preveč se je utrudila, je pomislil in se nalahno dvignil. Tedaj je spet odprla oči.

»Tam na stolu imaš oprano perilo, v zavitku. Oprala in zlikala sem ga še prej.«

Hotel je nekaj reči, pa ni mogel. Ustnice so mu trepetale in v prsih je čutil neznansko težo.

Vzel je zavitek pod pazduho, nato je pristopil nazaj k postelji ter premagujoč ihtenje, ki je vstajalo v njem, rekel:

»Zdaj grem, Kuna, da te preveč ne utrudim. Lahko noć.« Poljubil jo je. »Ali lahko še pridem.«

»Ja. Toda morda bi bilo za oba boljše, če ne prideš več.« Nen glas je bil truden in žalosten.

»O, saj razumem,« je rekel. »Dobro spi! In hvala lepa za oprano perilo.« A takoj, ko so bile izgovorjene, ga je bilo neskončno sram teh besed.

»Ali naj ugasnem luć?«

»Prosim.«

Tiho je zaprl vrata za seboj in se odplazil po slabo razsvetljenem hodniku in po stopnicah navzdol. Zunaj je bilo začelo med tem deževati, asfalt se je bleščal od mokrote. On pa ni čutil dežja in se ga niti ni zavedal. Pozabil je stopiti na tramvaj, ki je ravno čakal na ovinku pred magistratom. Hodil je v dežju po ulicah, poln žalosti in prezira do samega sebe...

(se nadaljuje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Tolminci« v Slovenskem gledališču

Ob koncu prejšnjega tedna smo videli v tržaškem Kulturnem domu krstno predstavo Pregljevih »Tolmincev« v dramatizaciji Mitje Mejaka in Fliberta Benedetiča.

Prva predstava je bila v Gorici, nato pa v Tolminu.

Pregljev roman je med slovenskimi bralci znan in zelo priljubljeno branje. Posebno v zadnjih letih je naša literarna kritika Preglja nekako znova odkrila in ga stvarno ovrednotila. Odkrila nam ga je kot velikega epskega rapsoda, zelo stvarnega opazovalca življenja, pisatelja izredno klenega in svojiskega jezika; Tolmince pa je Marija Češutova prav v zvezi s kmečkimi upori primerjala z arhivskim gradivom in ugotovila, da se je Pregelj zelo vestno poglobil v zgodovinsko snov in na podlagi zgodovinskih dejstev oblikoval ta svoj roman. Nekatera, najbolj dramatična poglavja je celo naslonil na dobesedne zapise tistih strašnih dogodkov.

Navajamo to zato, da bi poudarili, kako zelo nesentimentalen je bil Pregelj pri »Tolmincih«, kako se nikjer ni dal zavesti kakemu zanosu. Pregljeva epika je tako stvarna in obenem veličastna, da se na primer Cankarjeva ne more primerjati v tem oziru z njim.

Kako zdaj na odru prikazati ta roman, kako strniti to epsko širino v dramatično stopnjevano napetost? Vsakega poznavca Pregljeve epike je to zanimalo.

Seveda se pogosto zgodi, da smo razočarani, ko gledamo film, narejen po kakem znanem literarnem delu. Ko smo delo brali, smo si ustvarili svoj svet, ki nam ga potem film ni dal, ali pa je filmski producent marsikaj ponaredil in spremenil, da je dosegel morda večjo filmsko učinkovitost.

Tudi pri predstavi Pregljevih »Tolmincev« je bil tisti, ki je roman dobro poznal že prej, prej razočaran kot pa navdušen. Zdelo se ti je, kot da je bila posneta smetana Pregljevega romana: je sicer dišalo po Preglju, vendar tista resnična in prava epika ni prišla do izraza. Babič, ki je najbrže v soglasju z Benedetičem kot režiser pripravil predstavo, je stremel v svoji režiji za tem, da bi bila to res velika, veličastna prireditev, bolj praznična in slovesna kot kaj drugega. Zato je uporabil kar največ zunanjih učinkov, od svetlobnih efektov do glasbene opreme, grupacij na odru, osvetljenih v zaključene skupinske prizore. Bilo je res nekaj zelo lepih takih scen, lepih za oko in impresivnih. Ves čas pa se je zdelo, da je dal Benedetič v roke režiserju nek himničen tekst, prikrojen tako zaneseno kot so zanesene njegove pesmi, kot so njegove Lastovke in še kaj. Vse je nekako zreduciral na raven poezije. Ni mogoče trditi, da to ni lepo, da ni vsega tega prijetno poslušati in gledati. A tistega realističnega dogajanja ni, ni tiste stvarnosti kot si jo čutil, ko si bral Pregljev roman in ni tiste kričeče resničnosti kot je bila v zgodovinskem dogajanju. Tista strašna stvarnost.

Saj je tu nakazana, a vse preveč simbolistično; nismo zagovorniki naturalističnih prikazov; realističnih pa. In če kdaj, potem pri takem zgodovinsko resničnem tekstu, kot so »Tolminci«.

Predstava je kot akademija, je slovesna in lepa predstava. V glavnem so vsi prizori zlit in ujeti v enoto, razen morda nekaterih izjem. Igravci, ki poustvarjajo kmete, so dosti naravni, čeprav ne vsi in ne vedno; dobro so ujeti v gosposko družbo graščaki, spretni v kretanju in smiselno poudarjeni.

Balet, vnesen v sredo dogajanja, ni posebno organsko in smiselno povezan s celoto; če je bil potreben, bi ga morda na kak drugačen način režiser vključil, verjetno pa bi dejanje v drugačni dramatizaciji rajši napel in stopnjeval, kot pa ga skušal vizuelno popestriti.

Tudi skupinske scene so odigrane dosti dovršeno, čeprav je seveda treba vedno računati pri taki množici pomožnih igravcev, da bodo prišli nekateri manj uvedeni in dograjeni oblikovalci do neizrazitosti in do očitnih nedovršenosti; v takih velikih skupinah je to pač neizbežno.

Scena Klavdija Palčiča je ujeta v celotno režijsko zasnovo in prav tako glasba Marjana Gabrijelčiča. Kostume in to zgodovinsko pogojene je izdelala Anja Dolenčeva.

Vsak od igravcev je moral k celotni podobi prispevati, kolikor je le igravsko zmogel. Zato bi seveda zaslužili vsi igravci, da jih posebej navedemo. Ker pa bi bil ta seznam predolg, naj nam bo dovoljeno omeniti predvsem tiste, ki so nosili največjo težo predstave in so svojo nalogo tudi dobro opravili.

Tako je Rado Nakrst izoblikoval pretresljivo podobo starčka Gašperja Kraglja, Tone Šolar, član Primorskega dramskega gledališča iz Nove Gorice je igral Lovrenca Kraglja; bil je sicer malo poetično zanesen, odlikuje pa ga lepa dikcija in doživetost. Livij Bogatec je ustvaril podobo Petra Duše, morda malce preveč virtuožno podobo Pregljevih ljudi. Z močnimi izrazi je poudaril Jožko Lukeš tolminskega birača Mohorja Kacafuro. Janez Gradnik

Staneta Starešiniča je oblikovan s krepkimi mimičnimi in besednimi poudarki. Leli Nakrstova je tudi tokrat ustvarila lepo in pretresljivo podobo Polone, Gradnikove matere. Tudi Tina Mirande Caharijeve je prepričljiva. V množici izstopa Mira Sardočeva, Livij Kobal, Stane Raztresen. Med gospodo pa ustvarja vidno podobo grofa Strassolda Aleksij Pregarc, ki dobro poudari razliko med kmečko rajo in gospodo, tako v nastopu samem kot besednem poudarku. Tudi grof Coronini je dobil v sigurnem nastopu Antona Petjeta zelo stvaren in jasan izraz. Med ostalimi igravci izstopajo še Adrijan Rustja kot sodnik, Sergij Ferrari kot Delmestri in Andrej Jelačin kot Radetič.

Jože Peterlin

—O—

REVIJA »NAŠA POMLAD«
v Kulturnem domu v Trstu, ul. Petronio 4
v nedeljo 20. maja 1973 ob 17. uri

Peli bodo:

Otroški zbor Glasbene matice iz Trsta, otroški zbor »Kraški slavček« iz Nabrežine, otroški zbor osnovne šole »Janko Premrl-Vojko« iz Kopra, otroški zbor osnovne šole iz Jelšan, otroški zbor osnovne šole iz Postojne, otroški zbor osnovne šole iz Lucije, otroški zbor osnovne šole »Srečko Kosovel« iz Sežane, mladinski zbor osnovne šole iz Šmarij nad Koprom, mladinski zbor osnovne šole iz Dobrova, mladinski zbor osnovne šole iz Lucije, mladinski zbor osnovne šole »Srečko Kosovel« iz Sežane, deklški zbor gimnazije iz Tolmina in mešani zbor gimnazije iz Kopra.

Revijo prirejajo

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA in GLASBENA MATICA - Trst — ZDRUŽENJE PEVSKIH ZBOROV PRIMORSKE

Vljudno vabljeni!

Medvešček in Volarič razstavljata v Italiji

Ves mesec maj je v San Pier d'Isonzo (Šempetru ob Soči) odprta slikarska razstava likovnih del grafika Pavla Medveščka in Miloša Volariča v tamkajšnji občinski umetnostni galeriji (Galeria d'Arte).

Na razstavi imata vsak po 8 del; Medvešček grafiki, Volarič pa akvarele.

Prvi se je italijanskim sosedom predstavil z deli zadnjih pet let, in sicer zajemajo dela razdobje od leta 1968 do 1973. Iz leta 1968 sta dve visoki jedkanici (Triptih, Poslednji konjenik). Več je jedkanic v kombinaciji z linorezom iz let 1971 in 1972, znanih njegovih »fosilov« prve dobe, troje pa je čisto svežih sitotiskov iz leta 1973 in jih tokrat vidimo na tej razstavi prvič.

Medvešček je verno svež; vedno zna presenečiti, tudi stare poznavalce njegove umetnosti. Njegovi prehodi iz ene faze v drugo so ponavadi rafili, komaj zaznavni, vendar podrobnemu ogledovalcu vidni. Medveščkova umetnost govori prvenstveno razumu in šele posredno čustvu.

V stilu zadnjih grafik je tudi nova serija Medveščkovih ekslibrisov, ki jih je poslal na razstavo v Perugio in v Barcelono v Španiji. Volaričeve akvarele je tematsko navdihnili ptica kot oblika in razpadanje, uničenje, smrt kot vsebina, kar nakazuje tudi v naslovih, ki jih pozna le v dveh variantah (Ptič, Mrtvi ptič). Volaričeva serija akvarelov je nastala v zadnjih treh letih (1971-1973) in pomeni nekako nadaljevanje tistih slikarjevih stvaritev, ki so jim služile za osnovo »semena«. Tokrat gre za ptico. Tej je skušal slikar vdahnuti vse tisto, kar ga kot človeka muči in veseli; skozi njene oblike, zdaj temne zdaj svetlejšje, zdaj mučne ali celo fragilne skuša prodreti v samo bistvo minljivosti.

Tehnično so Volaričevi akvareli uspeli. Barvno in kompozicijsko so enotni — ptičji obrisi so nedoločeni, shematični. Ne gre mu za anatomsko podobo, grajeno na realistični viziji (zakaj potem bi iskali, ali je to žerjav ali kaj drugega, temveč za simbol). Ureditev razstave je dobra, želeli bi bilo, da bi bile grafike v paspartutih pod steklom (kar bi gotovo pripomoglo do boljšega estetskega učinka).

Galerija je izdala katalog-vabilo s krajšim življenjepisnim prikazom obeh slikarjev. Otvaritve na dan 1. maja se je udeležil tudi župan gosteče občine, likovni kritik, nekateri slovenski ljubitelji umetnosti ter oba slikarja.

M. Br.

—O—

V ponedeljek, 21. maja bo Društvo slovenskih izobražencev posvetilo večer

KOROŠKI PESNICI MILKI HARTMANOVI

Izročena ji bo literarna nagrada »Vstajenje« 1973, na sporedu pa je tudi recitacija nekaterih njenih pesmi in glasbeni posnetki njenih pesmi, ki so uglasbene. Hartmanova se bo udeležila večera tudi sama.

Koroški večer bo v mali dvorani Slovenske prosvete v Donizettijevi ulici, 3. Začetek ob 20,15.

—O—

Dramska skupina slov. kat. društva H R A S T iz Doberdoba gostuje v nedeljo 20. maja ob 17. uri v svetoivanskem Marijinem domu v Trstu z dramo.

M. Maeterlinck - A. Gspan:

STILMONDSKI ŽUPAN

Prijazno vabljeni!

Sodobno kmetijstvo

Močno povpraševanje po mesu je povzročilo občutno povišanje cen mesa skoraj povsod po svetu. Najbolj so narasle cene v ZDA, tam celo za 50 odst., kar je pripeljalo do bojkota mesa s strani gospodinj in združenj za zaščito potrošnika. Medtem ko je, mimo povečanega povpraševanja po mesu, v ZDA kriv za višjo ceno tudi izvoz koruze v Sovjetsko zvezo (in to vsaj v višini 25 odst.), pa gre pri nas v glavnem za stanovitno naraščanje povpraševanja in za stanovitno padanje ponudbe ob hkrati stanovitno naraščajočih cenah za vrsto krmil, zlasti za ribjo in sojevo moko. Na drugi strani pa prihaja do ponudbe mleka, kar vse pušča določene posledice, zlasti na ravni evropske kmetijske politike. Tako je prišlo do sklepa, da se, dosedaj proste cene za vse vrste predelane mleka (sterilizirano, homogenizirano mleko itd.), podvržejo nadzorstvu komisij za cene in do navodila, da se zniža cena svežemu mleku. Nedvomno bo slednji ukrep zelo razburil živinorejce, ki so pričakovali, da bo prišlo do zvišanja cen svežemu mleku (kar je popolnoma upravičena zahteva, če pomislimo, da znašajo pridelovalni stroški za liter mleka povprečno 130 lir (prodajna cena pa je, ponekod — kot v Trstu 150 lir, drugod, npr. na Južnem Tirolskem 145, v Milanu 180 lir, v Južni Italiji okoli 200 in več). Vendar ob priporočilu Evropske gospodarske skupnosti svojim članicam za znižanje cene svežemu mleku ne kaže postavljati zahtev po zvišanju cene na svežem mleku, pa naj bo srednje še tako upravičeno.

Dejstvo je, da Evropa plava v mleku. Drži pa tudi, da na drugi strani raste cena govejemu mesu in to kar naprej. Povrh prihajajo vesti, da namerava Svet držav EGS sprejeti nekaj pomembnih ukrepov za spodbudo pridelovanja mesa.

Spodbuda pridelovanju mesa

Na vidiku je več ukrepov. Močno podpora uživa predlog, da bi izplačevali premije živinorejcem, ki redijo živino za zakol. Zahodna Nemčija in Francija postavljata kot spodnjo mejo 11 glav živine. Irsko zahteva čim nižjo srednjo bejo, Luksemburg in Nizozemska sta tudi za 11 glav živine t.j. krav. Velika Britanija in Danska pa zahtevata 15 glav kot spodnjo mejo za dobivanje premije. Italija se še ni izrazila, vendar je pričakovati, glede na povprečno zelo nizko število krav na obrat (2-4), da bo zahtevala znižanje omenjene spodnje meje. Nekateri predlagajo, da bi prispevke izplačevali na hektar krmne površine, vendar kaže, da ta predlog ne bo prodril.

Ob vsem tem se vprašanje, kako usmeriti živinorejsko politiko, samo po sebi rešuje, vsaj za večji del ozemlja držav članic EGS. Težje je

Dobri obeti za meso, slabi za mleko

področje, kot je kraško, ki nima najboljših pogojev za vzrejo klavne živine, baradi motorizacije in pomanjkanja širših krmnih površin, kjer bi pridelovali poceni dopolnilno krmo npr. koruzo. Kraško področje bi bilo treba nujno vključiti pod gorata področja, katera bodo deležna posebne kmetijske politike (večje denarne podpore, razne olajšave).

1972 — negativno leto za jajca

Prodaja jajc je v preteklem letu doživela močan zastoj, kar se je zelo poznalo na ceni (za ca. 6,1-6,5 odst. manj kot leto poprej). Če pomislimo, da se produkcija jajc ni bistveno spremenila, potem je na dlani, da so pridelovalci imeli slabe iztržke. Položaj se je še dodatno poslabšal zaradi močne konkurence tujih dežel, zlasti Belgije in Holandske. Vse to sili pridelovalce do tega, da modernizirajo svoje obrate, to pomeni, da zmanjšajo delovno silo, skratka avtomatizirajo delovni postopek in rejo. Drugega izhoda ni.

ŠPORT

USTANOVITEV SLOVENSKEGA POMORSKEGA KLUBA "ČUPA"

V soboto, 12. t.m. se je v prostorih ŠD Sokol v Nabrežini zbralo lepo število ljubiteljev pomorskih športov in ustanovilo prvi poveljni pomorski center, namenjen Zamejcem. Tej zelo pomembni pobudi, ki je sad večletnega truda nekaterih posameznikov, moramo dati pravilno težo in prav je, da vsaj nekoliko osvetlimo ozadje, ki je privedlo do te odločitve.

Zadnja leta se v Italiji in zlasti v Trstu zelo širijo razni pomorski športi. To je posledica večjega blagostanja in jasno je, da ima že precej naših rojakov svojo jadrnico, svoj motorni čoln ali potrebščine za podvodni ribolov. Ti ljudje so bili doslej prisiljeni iskati zavetje po raznih italijanskih društvih in so se v tujem okolju le težko vključili v društveno življenje. Končno je bilo sramotno za vse nas, da se že skoro trideset let po osvoboditvi in petdeset let po razpustu zadnjega slovenskega jadrnega društva po fašistih nismo lotili neke organizirane pomorske dejavnosti, namenjene izključno našim ljudem. Leta so minevala in kar bi bilo lahko izpeljano le še pred kakimi desetimi leti, je sedaj postajalo skoro nemogoče iz enostavnega razloga, ker ne obstaja več primerne obale v slovenskih rokah. Vzemimo le primer kriške in nabrežinske obale, ki je v zadnjih letih docela spremenila svoje lice in zlasti gospodarja. To naše največje bogastvo, katero smo zlasti Kraševci čuvali nad tisoč let, so v povojnem času naši ljudje v glavnem prodali (med drugim po smešno nizkih cenah) in s tem dokazali svojo kratkovidnost, katere niso znale pravočasno preprečiti niti politične niti prosvetno-kulturne slovenske organizacije. Neprecenljiva škoda, ki smo si jo s tem prizadeli, je prišla do izraza prav z dvigom življenjske ravni, a po toči je prepozno zvoniti.

Nekaj mladih ljudi, ki so že razpolagali s svojimi plovili, je začelo z vneto iskati primerne prostora ob morju, kjer bi se naši rojaki lahko zbirali in ustvarili neko družabno-pomorsko dejavnost po svojih željah. Po precejšnjih stikih z raznimi lastniki in ustanovami, ki razpolagajo z zemljišči ob

duhovniški poklic mladino odbija in morda bomo pri tem odkrili morebitne napake za sedanje usodno statičnost. Predvsem pa je že danes treba pokazati dobro voljo in dober namen po določenih spremembah, s tem da aprioristično ne odklanjamo vseh novih in drugačnih predlogov v cerkvenem življenju, tudi če so ti predlogi morda radikalni in povsem novi. Žal pa moramo ugotovljati, da se edina tržaška mladinska verska skupina z veliko težavo ohranja pri življenju zlasti zaradi nesodelovanja duhovnikov. In škofov vikar za to ve, saj je on tisti, ki določa duhovnikom njihov delavni prostor. Kje je potemtakem vikarjeva dobra vera?

— o —
ODBOR ŠOLA - GLEDALIŠČE
Kulturni dom

Vas vlijudno vabi na

AKADEMIJO SLOVENSKEGA NIŽJH SREDNJIH
ŠOL NA TRŽAŠKEM

ki bo v torek, 21. maja 1973 ob 17. uri.

morju (ta morajo biti lahko dostopna), so novi lastniki selskega zaliva našli dovolj razumevanja za naše potrebe in nam prijazno odstopili primeren travnik tik ob obali, ki bo lahko vsaj začasno sedež našega pomorskega središča.

Komaj smo to dosegli, je bilo sklenjeno, da se tudi formalno skuša ustanoviti pomorsko društvo. Na hitro (ker smo že v polni sezoni) je bil v dvorani »Igo Gruden« sklican ustanovni občni zbor, katerega se je udeležilo približno trideset ljudi. Po uvodnih besedah domačina Nika Kosmine, ki je nosil delovanje na komaj pridobljenem prostoru, nosil delovanje na komaj pridobljenem prostoru, je dr. Oblak kot starosta slovenskih tržaških jadralcev pohvalil omenjeno pobudo in poudaril, da je to zgodovinska prelomnica na zamejskem športno-rekreacijskem področju. K besedi sta se oglasila še dr. Mamolo, ki je izrazil željo, da bi začeli misliti tudi na veslaški odsek, in Mahnič, ki je poudaril veliko zanimanje, zlasti med mladino, za podvodni ribolov. Sledili sta razprava in odobritev društvenega statuta. Nato so govorili o poimenovanju društva. Prisotni so z večino glasov sklenili, da se novoustanovljeni klub imenuje »Čupa«, kot so pravili čolnu, katerega so uporabljali naši predniki pod Sv. Križem in Nabrežino.

Po daljši razpravi je bil izvoljen prvi odbor, ki ga sestavljajo: Darji Bensi, Niko Kosmina, prof. Bojan Pavletič, prof. Franko Drasič, Sonja Rolič in Janko Hrovatin. V nadzorni odbor pa so bili imenovani: dr. Humbert Mamolo, dr. Stanislav Oblak in Antek Terčon. Izvoljeni si bodo porazdelili razne odgovornosti že v tem tednu, prihodnji ponedeljek pa bo notar podpisal uradni ustanovni akt ter overovil društveni statut.

Formalni del in prvi najtežji korak je torej za nami. Sedaj je treba le z resnim in nesebičnim delom pokazati naše zanimanje za to lepo in koristno pobudo, da z dejanji in s svojo prisotnostjo dokažemo svojo navezanost na ta mali, a lepi košček tržaške obale.

ketna

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

Ivan Pregelj

TOLMINCI

po dramatisaciji Mitje Mejaka za Stalno slovensko gledališče priredil Filibert Benedetič

V četrtek, 17. t.m. ob 16. uri - Abonma RED J
v petek, 18. t.m. ob 17. uri - Izven abonmaja
v soboto, 19. t.m. ob 20. uri - Izven abonmaja

32

Po Conradu Richterju
prireja Olga Ratej, riše Melita Vovk-Štih.

B
E
L
I
S
I
N

63. Sočutno je Beli sin gledal za svojim bratrancem, ki je izginil v gozdu. Toda tudi to se njegovega srca pravzaprav ni dotaknilo. Pozorno je opazoval vsak gib, ni pa dojel njegovega smisla in usodnosti. Njegov oče je čakal do zadnjega. Potem se je z odmerjenimi koraki približal grmadi. Belemu sinu je zastal dih. Vendar Visoki javor ni imel veje v roki. Namesto tega je pobral iz pepela zoglenel les. Molče si je z njim namazal obraz — ne samo eno lice, marveč obe lici in potem še hrbte rok. Ko je končal, se je obrnil k drugim možem, rekoč: »Bratje, kaj pričakujete od mene? Naj mirno gledam, kako bo moj sin živ zgorel na

grmadi? Moj sin ni nikomur od vas skril lasu. Ni zakrivil smrti nobenega od vas. Prizadel je samo naš plemenski ponos. Bratje! Kako naj potem, ko bo moj sin tukaj zgorel, stopim pred oči tisti, ki živi z menoj v moji koči? Kako naj pogledam v oči njegovim sestram, ki so prepričane, da se nad njegovo glavo pne mavrica. Zame je laže boriti se z vami vsemi na življenje ali smrt, kot pa priti domov in reči: Visoki javor je stal ob strani in niti s prstom ni mignil, ko so mu njegovi plemenski bratje v užaljeni jezi vrgli sina na grmado in ga prepustili ognju.« Bliskovito kot puma je segel po nož za pasom.

64. Prerezal mu je vezi na rokah in nogah. Potem je negibno čakal na napad, toda nihče se ni upal nadenj. Vsi so kot uročni gledali nenadejano igro in temačno zrli vanj, v veličastno podobo neustrašenosti, poštenja in ponosa, ki je nedotakljiva stala pred njim. Ko je Visoki javor spredvidel, da se ga ne upajo napasti, se je prav tako dostojanstveno obrnil k Belemu sinu in še trše, morda še bolj nepopustljivo spregovoril: »Beli sin, sin moj! Vzel sem te za svojega, ko si bil še čisto majhen. Bil si mi ljub kakor rodni sin. Učil sem te vselej in za vsako ceno čovoriti resnico. Pokazal sem ti, kaj je prav in kaj ni. Pri meni si se naučil raz-

ločevati vrste divjadi, njene sledi in glasove. Pri meni si se naučil loviti in streljati. Vselej sem si mislil: ko se bodo moje kosti nekoč postarale, me boš oskrboval z medvedjo mastjo in mesom divjačine. Ko bo pojemala žerjavica mojega življenja, boš ti moj ogenj, ki me bo grel na starost. Nikoli si ne bi bil mislil, da se boš ti, moj sin, kdaj obrnil zoper mene in da te bom moral poslati nazaj k tvojemu belemu ljudstvu. Ves ta čas si bil zame Indijanec. Bil si moja sreča in moj ponos. Bil si mi kot palica, na katero sem se opiral. Zdaj pa je ta palica zlomljena.«